SPSM

Förberedande uppdrag om nya kursplaner i ämnet teckenspråk i specialskolan

På uppdrag av Skolverket
Lina Jerpö, samordnare tvåspråkighet

Innehållsförteckning

Förord

Inledning **1**

Bakgrund 1

Svenskt teckenspråk 2

Erfarenheter från undervisningen **3**

Intervjuer 3

Frågor till lärarna 3

1. Undervisningsinnehåll som är mest utmanande att undervisa om 4

2. Vad eleverna har svårt att förstå eller göra i ämnet 6

3. Innehåll som är för svårt, för lätt eller bör flyttas mellan stadier 6

4. Innehåll som behöver förtydligas eller konkretiseras 7

5. Innehåll som bör tas bort eller minska i omfattning 8

6. Vad som saknas i kursplanen 8

7. Undervisningsstrategier 9

Kursplanen Teckenspråk för döva och hörselskadade med intellektuell funktionsnedsättning 10

Kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier för teckenspråk för nybörjare 10

Sammanfattning och rekommendationer **11**

Referenser **13**

Förord

Specialpedagogiska skolmyndigheten har fått i uppdrag av Skolverket att genomföra en genomlysning av kursplanerna i ämnet teckenspråk i specialskolan. Arbetet ska sedan ligga till grund för framtagandet av kursplaner i svenskt teckenspråk utifrån specialskolans behov. I uppdraget ingår att samverka med lärare som undervisar i svenskt teckenspråk i specialskolan.

Texten är skriven av Lina Jerpö, samordnare tvåspråkighet på Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Ett varmt tack riktas till alla lärare som har delat med sig av sina erfarenheter och perspektiv och därigenom bidragit på ett betydelsefullt sätt till detta arbete.

Helsingborg, november 2025.
Lina Jerpö

Inledning

Skolverket har, som ett led i förberedelserna inför framtagandet av nya kursplaner, skickat ut anbud till svenska lärosäten om att ta fram så kallade ämnesspecifika instruktioner för respektive ämne. För ämnet teckenspråk inkom inga anbud. Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, kontaktades därför i egenskap av expertmyndighet och skolhuvudman för specialskolan. SPSM fick då ett alternativt uppdrag som skulle genomföras under en kortare tidsperiod om cirka en månad.

Uppdraget bestod i att genomföra en mindre undersökning av hur lärare inom specialskolan bedömer att kursplanerna i svenskt teckenspråk fungerar i praktiken, med särskilt fokus på utmaningar och behov av förbättringar. Arbetet genomfördes under oktober och november 2025 och utgör ett underlag i Skolverkets fortsatta arbete med nya kursplaner i svenskt teckenspråk. Uppdraget syftar till att ge stöd vid framtagandet av kursplanerna i svenskt teckenspråk genom att tydliggöra motiv för urval av innehåll i alla stadier och att visa hur en genomtänkt progression i ämnet kan utformas.

Texten inleds med en bakgrund om svenskt teckenspråk, rätten till språk och betydelsen av att benämna språket korrekt. Därefter presenteras en sammanställning av några lärares erfarenheter av att arbeta med befintliga kursplaner i svenskt teckenspråk inom specialskolan. Avslutningsvis följer en sammanfattning samt referenser.

Bakgrund

1981 erkände Sveriges riksdag det svenska teckenspråket som ett eget språk med egen grammatik. Sverige var först i världen med att erkänna dövas rätt till tvåspråkighet i svenskt teckenspråk och svenska och att svenskt teckenspråk skulle användas i undervisningen. År 1983 infördes tvåspråkig undervisning i specialskolan och i 1994 års läroplan blev svenskt teckenspråk ett eget skolämne med en egen kursplan. Det svenska teckenspråket är inte ett av Sveriges fem nationella minoritetsspråk, men fick stärkt status 2009 när det jämställdes med dessa språk i Språklagen (2009:600). Om en person behärskar både ett lands teckenspråk och ett lands skriftspråk innebär det att personen är tvåspråkig.

Enligt Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ingår rätten till språk i rätten till utbildning. Staten ska underlätta inlärning av olika språk och kommunikationsformer som teckenspråk och punktskrift och främja kamratstöd och mentorskap. Barn med funktionsnedsättning ska få stöd att utveckla sin kulturella och språkliga identitet och den ska erkännas (SÖ 2008:26, artikel 24).

Att vara två- eller flerspråkig är en tillgång och ger personer som är döva eller har hörselnedsättning möjlighet till valfrihet, delaktighet och tillgänglighet i olika sammanhang, samt möjlighet att välja språk efter situation.

Svenskt teckenspråk

Det finns i dagsläget 160 identifierade teckenspråk i världen (Ethnologue, u.å.). Inom specialskolan finns en högre andel elever med utländsk bakgrund än i grundskolan (Skolverket, 2025) och dessa elever har olika språkliga erfarenheter med sig. Mot denna bakgrund är det särskilt viktigt att i enlighet med Språklagen (2009:600) benämna det teckenspråk som används i Sverige som ”svenskt teckenspråk” och inte förenklat till ”teckenspråk”.

Korrekt terminologi är särskilt angeläget eftersom många felaktigt tror att teckenspråk är ett “internationellt språk” som är samma över hela världen, vilket inte stämmer (se vidare Holmström 2023). Svenskt teckenspråk skiljer sig från andra nationella teckenspråk på liknande sätt som talade språk skiljer sig från varandra, exempelvis vad gäller teckenförråd, grammatik och syntax. Elever som kommer från andra länder kan ha kunskaper i sitt hemlands teckenspråk när de börjar sin skolgång i Sverige. Det är därför viktigt att det tydligt framgår att ämnet handlar om just svenskt teckenspråk och att undervisningen sker på och om detta språk och inte något annat teckenspråk.

I vissa delar av kursplanen förekommer innehåll som handlar om tecknade språk rent generellt, till exempel gemensamma språkliga drag eller teckenspråkens ställning i Europa och världen. Då behöver det tydliggöras att det är just “tecknade språk” som menas, och även om det är helt korrekt att skriva till exempel “Europeiska teckenspråk” så kan det bli förvirrande för lärare och andra som läser kursplanerna, varför det kan vara tydligare att växla mellan just “svenskt teckenspråk” och “tecknade språk” om man inte närmare specificerar vilka teckenspråk som avses.

Ett medskick är även att se över de kurskoder som finns för respektive kursplan i ämnet.

Erfarenheter från undervisningen

Detta avsnitt sammanfattar lärarnas samlade erfarenheter och synpunkter utifrån de sju frågor som ställdes i intervjuerna. Tillsammans ger deras svar en bild av vilka delar av nuvarande kursplaner som fungerar väl, vilka som behöver utvecklas och vilka justeringar som kan stärka undervisningen i svenskt teckenspråk framöver. Avsnittet inkluderar även lärarnas medskick om kursplanen i svenskt teckenspråk för döva och hörselskadade med intellektuell funktionsnedsättning samt bedömning för nybörjare i svenskt teckenspråk.

Intervjuer

Nio intervjuer har genomförts med lärare från de fem regionala specialskolorna. Intervjuerna genomfördes enskilt via Zoom och varade i cirka 45 minuter.

Totalt deltog nio lärare i studien: sex kvinnor och tre män. I gruppen ingick båda lärare som är döva och lärare som är hörande. En lärare undervisar på lågstadiet, en på mellanstadiet, tre på högstadiet, tre på mellan- och högstadiet och en undervisar i samtliga tre stadier.

Lärarnas undervisningserfarenhet i specialskolan varierar mellan två och 27 år (medelvärde 13 år). Majoriteten av lärarna är behöriga i ämnet svenskt teckenspråk. Samtliga har erfarenhet av att undervisa enligt kursplanen Teckenspråk för döva och hörselskadade.

Några av lärarna har även erfarenhet av att undervisa enligt kursplanen Teckenspråk för döva och hörselskadade med intellektuell funktionsnedsättning.

Frågor till lärarna

1. Vilket undervisningsinnehåll är mest utmanande att undervisa om – varför och hur vet du det?
2. Vad har elever svårt att förstå eller göra i ämnet?
3. Finns det innehåll som är för svårt, för lätt eller borde flyttas mellan stadier?
4. Finns det delar i det centrala innehållet som skulle behöva förklaras eller konkretiseras bättre?
5. Är det något som borde tas bort eller minska i omfattning? Varför?
6. Saknas något viktigt i kursplanen?
7. Vilka undervisningsstrategier eller metoder fungerar bäst enligt din erfarenhet?

1. Undervisningsinnehåll som är mest utmanande att undervisa om

Det undervisningsinnehåll som lärarna samstämmigt beskriver som mest utmanande att undervisa om är det **svenska teckenspråkets grammatik**, särskilt de delar som rör icke manuella grammatiska markörer, språkliga strukturer och normer, perspektivbyte och avbildande verb.

Flera lärare framhåller att grammatiken är både central och nödvändig för att eleverna ska kunna utveckla ett fullständigt språk, men samtidigt det område där bristen på läromedel är som mest kännbar. De menar att det är svårt att undervisa enbart genom att själv teckna, eftersom eleverna inte kan återvända till de exempel som läraren visat och eftersom grammatiska element är svåra att peka ut ”på sig själv” i realtid.

Några lärare beskriver hur elever ofta tror att de behärskar grammatiken men ändå missar viktiga delar såsom ansiktsuttryck och icke manuella grammatiska markörer. Detta gör det tydligt för lärarna att eleverna inte har tillägnat sig tillräcklig förståelse av språkets uppbyggnad och därmed inte heller i alla delar uttrycker sig grammatiskt korrekt. Svårigheterna att undervisa om språkets grammatik medför konsekvenser för elevernas lärande.

Även **teckenspråkiga texter** – att avläsa, analysera, producera och bearbeta dem – är ett mycket komplext område. Svenskt teckenspråk är ett visuellt språk utan skriftspråk. Teckenspråkiga texter är således något du tar del av genom att avläsa en annan persons teckenspråk, på samma plats eller via inspelat material, och kan inte jämföras med att läsa en skriven text på till exempel svenska.

Av det centrala innehållet för samtliga årskurser framgår att eleverna inom undervisningen ska ta del av en mångfald av texter på svenskt teckenspråk gällande genrer, skilda delar av världen samt innehåll och form. Detta blir en utmaning att omsätta i undervisningen då det i mycket stor utsträckning saknas teckenspråkiga texter inom anvisade områden. Detta får till följd att lärarna i stor utsträckning får producera eget material genom att gestalta en tidigare skriven källa alternativt skapa helt egna texter. Eleverna möter då i stor utsträckning enbart sin egen lärares teckenspråk, vilket begränsar både deras språkliga utveckling och förmåga att förstå variation i språkbruk.

Även när eleverna själva ska producera teckenspråkiga texter eller genomföra redovisningar i form av framställningar av olika slag märks bristen på teckenspråkiga texter för inspiration och modellering. En förutsättning för att kunna producera och bearbeta en teckenspråkig text är

att eleverna även behärskar filmning och redigering, vilket också ingår i det centrala innehållet. Undervisningen behöver därför särskilt möjliggöra för eleverna att utveckla dessa färdigheter för att de i sin tur ska kunna arbeta med teckenspråkiga texter på olika sätt. Här har huvudman ett stort ansvar i att säkra såväl tekniska förutsättningar samt nödvändig kompetensutveckling för att lärarna ska kunna undervisa i enlighet med detta centrala innehåll.

Av kursplanen framgår det att elevtexter ska **publiceras** men det är oklart var och på vilket sätt. GDPR och skyddsvärda personuppgifter för specialskolans målgrupp medför att samtliga lärare känner osäkerhet och är oerhört försiktiga med att publicera elevtexter. Detta i sig medför att detta centrala innehåll är svårt att genomföra och därför ofta prioriteras ner när lärarna planerar sin undervisning.

Lärarna uppger att det saknas teckenspråkiga källor – särskilt för yngre elever – och att det inte finns webbplatser för barn på svenskt teckenspråk. Av den anledningen blir **källkritik och informationssökning** mycket svårt att omsätta i undervisningen. Några lärare beskriver att momentet blir en teoretisk övning utan verkliga exempel, vilket medför att undervisningen blir torftig och inte i alla delar stödjer elevernas möjlighet att utveckla en källkritisk förmåga.

På högstadiet blir svårigheten ännu större när eleverna ska sovra mellan teckenspråkiga källor som i praktiken knappt existerar. Då tillgången på teckenspråkiga texter är mycket knapphändig är det inte heller möjligt att använda traditionella sökvägar för att leta efter information på svenskt teckenspråk.

Flera lärare beskriver att undervisning om **skolgång för döva och hörselskadade** och **teckenspråkets ställning i förhållande till de nationella minoritetsspråken** är utmanande, inte för att innehållet är oviktigt – tvärtom lyfts det som centralt – utan för att det nästan helt saknas material på svenskt teckenspråk.

Slutligen beskriver lärarna att det saknas en sammanhållen **lärarutbildning** i svenskt teckenspråk och att många som undervisar i ämnet saknar nödvändiga kunskaper i teckenspråkets grammatik, språkliga strukturer och tvåspråkighet. De menar att undervisningen kräver djup kompetens i såväl svenskt teckenspråk som svenska för att kunna jämföra språken och undervisa om exempelvis perspektivbyte, satstyper, icke manuella grammatiska markörer och avbildande verb. Flera lyfter också att kunskaper om dövas historia, kultur och rättigheter, liksom didaktik i visuella språk,

inte ingår i utbildningen och därför varierar mellan lärare. Sammantaget anser lärarna att ämnet kräver en betydligt mer specialiserad och språkligt förankrad lärarkompetens än vad nuvarande utbildningsvägar erbjuder.

2. Vad eleverna har svårt att förstå eller göra i ämnet

I samtal med lärarna framgår det att de områden som lärarna bedömer är utmanande att undervisa om också är de områden där de uppfattar att eleverna har svårt att tillgodogöra sig undervisningen. Många elever har svårt att förstå och tillämpa **grammatiken**, särskilt de icke manuella delarna.

Flera lärare beskriver hur elever känner sig osäkra inför att **filma sig själva eller redovisa inför grupp**. Detta försvårar undervisning i framställning och textproduktion, vilket indirekt påverkar elevernas möjligheter att arbeta med grammatiska strukturer och språkriktighet. Många elever har även svårt att skilja mellan grammatiska strukturer inom svenskt teckenspråk och svenska och blandar mellan dessa. Elevernas möjligheter att utveckla **tvåspråkighet** förutsätter att eleverna inom undervisningen arbetar med de båda språkens strukturer. Svårigheter att få ta del av en mångfald av teckenspråkiga texter inom undervisningen riskerar således att befästa ett inkorrekt språkbruk.

Slutligen framhåller lärarna att eleverna har svårt att förstå vad **informationssökning och källkritik** innebär i ett teckenspråkigt sammanhang (se även fråga 1).

3. Innehåll som är för svårt, för lätt eller bör flyttas mellan stadier

Eftersom det inte finns några webbplatser för barn på svenskt teckenspråk – och det dessutom finns få andra teckenspråkiga texter – är det utmanande för lärarna att undervisa om **källkritik**, särskilt i de lägre årskurserna. Detta innebär att undervisningen inte i tillräcklig utsträckning behandlar teckenspråkiga källors tillförlitlighet. Eleverna får oftast inte den träning som behövs för att avgöra om en text är sann eller falsk, vilket försvårar deras möjligheter att utveckla en källkritisk förmåga. Utifrån dessa förutsättningar blir både centralt innehåll och bedömningskriterier kring källkritik utmanande på olika sätt för både lärare och elever. De intervjuade lärarna anser därför att det centrala innehållet kring källkritik behöver tonas ner i de lägre årskurserna och att tyngdpunkten istället bör ligga i de högre årskurserna.

Även framställning för olika **mottagare** och hur teckenspråkiga texters **avsändare** påverkar innehållet upplevs som alltför avancerat, särskilt i de

lägre årskurserna. Lärarna beskriver att eleverna saknar språkliga och kognitiva förutsättningar att resonera kring hur avsändare påverkar ett innehåll, särskilt när teckenspråkiga texter oftast framförs av en aktör som inte är textens ursprungliga upphovsperson. Vissa moment inom texttypsanpassning och analys av mer avancerade texter lyfts också som innehåll som skulle passa bättre i de högre årskurserna.

Flera lärare beskriver att det centrala innehållet återkommer med snarlika eller identiska formuleringar i alla tre stadier, vilket försvårar planering och gör progressionen otydlig. Ett återkommande exempel är området **teckenspråkiga texter**, där berättande, beskrivande och informerande texter anges i samtliga stadier utan tydlig nivåskillnad. Även moment som **sammanfattning av teckenspråkiga texter** och **resonemang om teckenspråkiga texters budskap** förekommer i flera stadier med likartade skrivningar. Samma mönster syns i området **tvåspråkighet**, där jämförelser mellan svenskt teckenspråk och svenska anges i alla tre stadier. Lärarna menar att formuleringarna är så lika att det är svårt att avgöra vad eleverna förväntas kunna på respektive nivå.

Sammanfattningsvis upplever lärarna att stora delar av det centrala innehållet bygger på återkommande och överlappande formuleringar snarare än tydlig progression, vilket bidrar till otydlighet och ett stort ansvar för läraren att själv skapa en rimlig nivåindelning.

4. Innehåll som behöver förtydligas eller konkretiseras

Flera lärare beskriver att kursplanen innehåller formuleringar som är svåra att tolka och omsätta i undervisning. Det gäller bland annat **språkliga normer** och **tidsaspekter och orsakssammanhang**. Lärarna uttrycker att dessa begrepp är för vaga och behöver konkretiseras med exempel som kan anpassas till olika årskurser.

Även området **kommunikation med dövblinda** behöver förtydligas. Några lärare uppfattar att nuvarande skrivning antyder att eleverna ska lära sig taktilt teckenspråk, något som de menar inte är rimligt. De föreslår i stället att kursplanen tydligt betonar förståelse för anpassningar som god belysning, klädval och tydlig placering.

Flertalet lärare efterfrågar också förtydliganden kring **teckenspråkets uttrycksformer inom poesi, scen- och bildkonst**, eftersom det till exempel är oklart vilken typ av material eller uttrycksformer inom bildkonst kursplanen syftar på. Avses exempelvis konst skapad av döva konstnärer, konst där teckenspråk ingår som motiv eller Deaf Art? Eftersom det är

möjligt att göra olika tolkningar av begreppet bildkonst finns det risk för olikvärdig undervisning och efterföljande bedömning.

Det centrala innehållet kring olika texttyper i årskurs 8–10 innehåller överlappningar. Exempelvis kan punkten **berättande texters uppbyggnad, syfte och form** kombineras med punkten **instruerande, informerande, beskrivande och argumenterande texter, till exempel tv-nyheter och arbetsbeskrivningar. Kombinationer av texttyper. Texternas uppbyggnad och form**. Punkten i sin helhet bör sedan skrivas om där det förtydligas att syftet är att eleverna ska möta olika typer av teckenspråkiga texter samt studera deras uppbyggnad, syfte och form.

5. Innehåll som bör tas bort eller minska i omfattning

Det innehåll som flest lärare anser bör tas bort eller reduceras är kravet på **publicering av teckenspråkiga texter**, eftersom det i praktiken begränsas av GDPR och tekniska förutsättningar. Lärarna menar att fokus i stället bör ligga på filmning och redigering.

Några lärare föreslår att exemplet ”**hur man ber om hjälp**” tas bort, eftersom det speglar ett bristperspektiv snarare än ett språkbruksperspektiv.

Undervisning om **internationella organisationer, andra länders teckenspråk** och **uttrycksformer inom poesi, scen- och bildkonst från olika delar av världen** anses vara för svårt, då eleverna normalt inte behärskar andra länders teckenspråk och då relevant material på svenskt teckenspråk saknas. Flera lärare föreslår att fokus i stället skulle kunna ligga på Sverige och Norden, där material eventuellt är något mer tillgängligt.

6. Vad som saknas i kursplanen

Det är inget som direkt saknas i kursplanen men det är viktigt att beakta att svenskt teckenspråk är ett visuellt språk utan skriftspråk som inte i alla delar kan jämföras med talade språk. Därför är exempelvis kursplaner i svenska och engelska inte direkt jämförbara med kursplaner i svenskt teckenspråk avseende centralt innehåll men också gällande undervisningsstrategier och materialval.

Ansvarsfullt agerande vid kommunikation i digitala och andra medier bör kompletteras med en betoning på riskmedvetenhet. Inlägg på tecknade språk i sociala medier, från olika delar av världen, genomgår inte samma kontroll som inlägg på talade eller skrivna språk. Detta medför att barn och elever som är teckenspråkiga i högre utsträckning riskerar att exponeras för inlägg med opassande innehåll.

Utöver ovanstående påverkar vissa förutsättningar lärarnas möjligheter att undervisa utifrån kursplanen. Genomgående i lärarintervjuerna är bristen på **läromedel**, framför allt inom grammatik, teckenspråkiga texter, skolhistoria och kultur. Tillgången till läromedel påverkar vad som är möjligt att omsätta i undervisning och vilka förmågor som eleverna därmed får möjlighet att utveckla. Utöver detta är det mest återkommande behovet **bedömningsstöd**, något som lärarna menar är nödvändigt för likvärdig undervisning och bedömning. De efterfrågar elevexempel på olika nivåer, bedömningsanvisningar och stödmaterial som motsvarar det som finns i andra ämnen.

7. Undervisningsstrategier

Lärarna beskriver en samstämmig bild av vilka undervisningsstrategier som fungerar väl i ämnet svenskt teckenspråk. En återkommande strategi är att låta eleverna filma sina framställningar. Genom att spela in, titta på och analysera sina egna teckenspråkiga texter ges eleverna möjlighet att ta emot respons, bearbeta sina framställningar och därefter producera nya och förbättrade versioner. Flera lärare betonar vikten av att eleverna får börja filma tidigt under skolgången, både för att utveckla tekniska färdigheter och för att vänja sig vid att se och bedöma sitt eget språkbruk. Det inspelade materialet utgör också ett centralt bedömningsunderlag i ämnet.

Lärarna beskriver även hur teckenspråkiga program och autentiska texter utgör en viktig del av undervisningen. Exempel som nämns är Lilla Aktuellt teckenspråk, Nyhetstecken, program från Utbildningsradion samt olika sagor och berättelser. Den teckenspråkstolkade julkalendern på SVT lyfts av flera som ett särskilt värdefullt inslag då eleverna får ta del av en sammanhållen berättelse samtidigt som de ser dialoger och händelseförlopp gestaltade på svenskt teckenspråk. Materialet används för att samtala, återberätta, utveckla teckenförråd och öva turtagning samt resonemang. Genom dessa exempel möter eleverna också andra språkliga förebilder än sin lärare, vilket lärarna ser som avgörande för elevernas språkutveckling.

Lärarna betonar att undervisningen kräver tydlig modellering och en strukturerad uppbyggnad. De visar ofta själva hur en viss texttyp eller genre kan utformas. En del lärare använder även tidigare elevers inspelningar, efter medgivande, som exempeltexter. Arbetssättet Alla–Par–Enskilt (APE) nämns som återkommande: klassen arbetar först gemensamt med en text eller ett innehåll, fortsätter sedan i par och avslutar med individuellt arbete där eleverna producerar egna teckenspråkiga texter som filmas.

Visuellt tydliga genomgångar, konkret material och multimodala instruktioner framhålls också som betydelsefulla. Sagor, dramatisering och

rollspel används i alla stadier för att levandegöra berättande och för att öva på till exempel perspektivbyte och språklig variation.

Ett återkommande tema är att undervisningen behöver anpassas till elevernas varierande språkliga nivåer. Elever som kommit längre i sin språkutveckling kan arbeta med mer avancerade textanalyser och fördjupning i grammatiska strukturer, medan andra elever behöver mer stöd i att bygga upp grundläggande språklig form. En metod som lyfts som särskilt stödjande för nybörjare och elever med språkliga svårigheter är så kallad skuggteckning, där eleverna härmar en inspelad modelltext för att avlasta det kognitiva kravet på att formulera eget innehåll.

Några lärare framhåller även värdet av samarbete med andra ämnen, särskilt svenska, för att arbeta med gemensamma texter och för att tydliggöra likheter och olikheter mellan språken.

Kursplanen Teckenspråk för döva och hörselskadade med intellektuell funktionsnedsättning

De lärare som har erfarenhet av att undervisa enligt kursplanen *Teckenspråk för döva och hörselskadade med intellektuell funktionsnedsättning* anser att den överlag fungerar bra för målgruppen.

Kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier för teckenspråk för nybörjare

I samband med lärarintervjuerna önskar lärarna även göra följande medskick gällande de kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier för nybörjare som tillhör kursplanen Teckenspråk för döva och hörselskadade.

Majoriteten av lärarna framhåller vikten av att behålla särskild bedömning för nybörjare i svenskt teckenspråk. De menar att detta är nödvändigt för att säkerställa en rättvis och likvärdig bedömning, eftersom många elever börjar sin skolgång i specialskolan sent, är nyanlända eller av andra skäl har behov av denna bedömning. Om denna möjlighet inte finns riskerar dessa elever att få en icke likvärdig och orättvis bedömning, menar lärarna. Det är stor skillnad att ha svenskt teckenspråk som modersmål och att lära sig språket senare i livet.

Det kan dock till viss del vara problematiskt med bedömning för nybörjare, eftersom en elev som bedöms enligt nybörjare kan få ett högre betyg än en elev som inte bedöms enligt nybörjare, trots lägre språklig nivå. Det framkommer även att det finns en viss otydlighet kring bedömning enligt

nybörjare och när en elev eventuellt ska gå över till ordinarie kriterier för bedömning och betygskriterier.

Om det framöver inte är möjligt att ha två olika bedömnings- och betygskriterier kan det eventuellt behövas två olika kursplaner istället. Det blir då viktigt att ta fram stödmaterial för likvärdig bedömning av vilka elever som ska läsa respektive kursplan.

Sammanfattning och rekommendationer

Lärarna beskriver sammantaget att kursplanerna i svenskt teckenspråk rymmer relevanta och viktiga områden, men att flera delar behöver förtydligas, konkretiseras och struktureras om för att bättre stödja undervisningen. Även om de inte upplever att något centralt innehåll saknas, framhåller de att vissa delar är så otydligt formulerade eller så lika formulerade mellan stadierna att det försvårar planering, undervisning och progression.

Flera moment upplevs som svåra att omsätta i undervisning, särskilt de som rör grammatiken och arbetet med teckenspråkiga texter. Dessa områden är centrala för elevernas språkutveckling men kräver tydligare nivåindelning och mer specifika beskrivningar för att bli hanterbara i undervisningen. Även källkritik lyfts som problematiskt i sin nuvarande form, främst i de lägre årskurserna, eftersom eleverna saknar förutsättningar att arbeta med momentet på ett meningsfullt sätt.

Lärarna beskriver också att flera delar i kursplanerna är för avancerade i de lägre årskurserna. Hit hör resonemang om avsändare och mottagare, textanalyser, framställning för olika syften och källkritik. De anser att progressionen behöver tydliggöras, eftersom snarlika eller identiska formuleringar återkommer i samtliga stadier. Detta gör det svårt att avgöra vad eleverna faktiskt förväntas kunna på respektive nivå.

Utöver detta framkommer att vissa begrepp och formuleringar behöver förtydligas. Lärarna nämner bland annat språkliga normer, tidsaspekter och orsakssammanhang, bildkonst samt kommunikation med dövblinda som områden där nuvarande formuleringar är vaga och svåra att tolka. De efterfrågar mer exakta beskrivningar för att undervisningen ska bli mer likvärdig och mindre beroende av enskilda lärares tolkningar.

Lärarna föreslår även att vissa moment bör tas bort eller omformuleras. Exempelvis uppfattas formuleringen om hur man kan be om hjälp som bristfokuserad och mindre relevant i ett ämne som i övrigt bygger på

språkbruk och kommunikativa strategier. Även kravet på publicering av teckenspråkiga texter anses bör tas bort eller reduceras, liksom innehåll om internationella organisationer, andra länders teckenspråk och vissa estetiska uttrycksformer när syfte och genomförbarhet inte är tillräckligt tydliga.

Lärarna med erfarenhet av kursplanen i svenskt teckenspråk för döva och hörselskadade med intellektuell funktionsnedsättning uttrycker att denna överlag fungerar väl för målgruppen och inte kräver några större förändringar. Däremot lyfter lärarna generellt vikten av att möjligheten till bedömning enligt nybörjare behålls. De menar att detta är avgörande för en likvärdig och rättvis bedömning, eftersom många elever börjar lära sig svenskt teckenspråk sent eller har en språklig bakgrund som skiljer sig från elever med svenskt teckenspråk som modersmål. Samtidigt påpekas att det behövs tydligare riktlinjer för när och hur elever ska övergå från nybörjarkriterier till ordinarie kriterier. Om två olika bedömningssystem inte är möjliga kan två kursplaner i ämnet vara en möjlig väg, under förutsättning att det också tas fram stödmaterial som säkerställer att elever placeras i rätt kursplan.

Sammanfattningsvis rekommenderar lärarna att de nya kursplanerna i svenskt teckenspråk får en tydligare progression mellan årskurserna, mer precisa och mindre tolkningsberoende formuleringar samt att vissa moment omformuleras eller flyttas till högre årskurser. De betonar att skrivningarna i kursplanerna behöver vara ändamålsenliga för ett visuellt språk utan skriftspråk och spegla de språkliga och didaktiska förutsättningar som är specifika för svenskt teckenspråk och för specialskolans elevgrupper.

Referenser

Ethnologue. (u.å.). Subgroup 2. Hämtad 12 november 2025, från https://www.ethnologue.com/subgroup/2/.

Holmström, I.(2023). I kläm mellan språkpolitik och språkskamning. I Tommaso M. Milani and Linus Salö (Red.). *Sveriges nationella minoritetsspråk - nya språkpolitiska perspektiv.* S. 221-244. Studentlitteratur.

Skolverket (2025). Elever i specialskolan – läsåret 2024/25. Hämtad 26 november 2025, från https://www.skolverket.se/publikationer?id=13225

Språklag (2009:600). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600/

SÖ (2008:26). Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, 13 december 2006, https://www.regeringen.se/contentassets/f6446d9266db46dea0e0e58cd6d53a97/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-och-fakultativt-protokoll-till-konventionen-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning.pdf